

ომარ გვეტაძე

"ვეფხისტყაოსნის" ნიჰილისტურ შეფასებათა ისტორიიდან (წარსული და თანამედროვეობა)

“ვეფხისტყაოსანი” საუკეთესო საკაცობრიო მისწრაფებათა მხატვრულ სახეებში გამოხატული გენიალური ქმნილებაა. ეს არის წიგნი, რომელთანაც დაკავშირებული ყოველი ისტორიულ-ფილოლოგიური საკითხი არა მარტო რუსთველოლოგებს აინტერესებთ, არამედ საზოგადოების ფართო წრეებისათვის არის გამორჩეული ყურადღების საგანი. ასე იყო შუა საუკუნეებში და ასეა ახლაც. პოემასთან დაკავშირებულ თითქმის ყველა პრობლემას კვლევისა და შეფასების მრავალსაუკუნოვანი ისტორია აქვს. ერთ-ერთია “ვეფხისტყაოსნის” შესახებ ნიჰილისტურ შეხედულებათა წარმოჩენისა და მათი კრიტიკის საკითხი.

რუსთაველის პოემაში ასახული ზოგადსაკაცობრიო იდეალები, რელიგიურ-ფილოსოფიური შეხედულებანი, სოციალურ-პოლიტიკური და ზოგადსაკაცობრიო იდეალები იმთავითვე დაუპირისპირდებოდა შუა საუკუნეებში დამკვიდრებულ საზოგადოებრივ აზროვნებაში არსებულ დოგმატებს, ორთოდოქსულ აზროვნებას, რადგან პოეტმა უცილობლად გაუსწრო თავის დროს და ბევრი რამ XII—XIII სს. მიჯნაზე არსებული ისტორიული სინამდვილიდან, ოფიციალურსაგან განსხვავებული თვალსაზრისით შეაფასა. მაგალითად, მკვლევრები აღნიშნავენ, რომ პროლოგშივე იგრძნობა ერთგვარი პოლემიკური ტონი. “თუ იმ საკითხების, დებულებების და ცნებების მიხედვით ვიმსჯელებთ, რომლებსაც აშუქებს; იცავს და ამტკიცებს რუსთაველი პროლოგში, ადვილი მისახვედრია, რომ მას ბრალად ედებოდა:

1. მრუშობა და სიძვის აპოლოგია;
2. ლექსისა და შაირის ზომების დარღვევა;
3. უღმერთობა;

და კიდევ ერთი არანაკლებ მძიმე ბრალდება — ნაცვლად იმისა, რომ ნაწარმოები ყოფილიყო ქებათაქება თამარისა და დავითისა, ისინი არა თუ ხოტბაშესხმულნი, პროლოგის გარდა პოემაში ნახსენებიც არ არიან” (გ. მჭედლიშვილი, გვ. 109).

როცა ნიჰილისტურად შემფასებლებზეა საუბარი, გულისხმობენ სამღვდლოების იერარქიულად მაღალ საფეხურზე მდგომ პიროვნებებს, მათ ზოგიერთ თვალსაჩინო წარმომადგენელს — ტიმოთე გაბაშვილს, ანტონ კათალიკოსს, დომენტი კათალიკოსს და სხვებს.

შუა საუკუნეებში რუსთაველის წინააღმდეგ იდეური ბრძოლის შესახებ ჩვენს მეცნიერებაში კარგა ხანია დაწყებულია კვლევა, თუმცა რუსთველოლოგიაში, ამ კუთხით, არათანამიმდევრობაც შეინიშნება. საკითხისადმი მიძღვნილი მრავალრიცხოვანი ლიტერატურის მიმოხილვა შორს წაგვიყვანდა, დავასახელებთ მხოლოდ რამდენიმეს: მ. გუგუშვილი, 1996; მ. გუგუშვილი, 2000, გ. მჭედლიშვილი, 2000...

ჯერ კიდევ კ. კეკელიძე წერდა: "ვეფქრობ, დროა გადაისინჯოს საკითხი იმ ბრალდების შესახებ, რომელსაც ანტონ კათალიკოსს უყენებდნენ, ვითომ მან დასწვა თუ მტკვარში ჩაყარა 1712 წლის დაბეჭდილი ცალები "ვეფხისტყაოსნისა". ანტონი, რომელიც ასეთი მაღალი შეხედულების იყო რუსთაველზე, ასეთ ბარბაროსობას და ველურობას ვერ გამოიჩენდაო".

აღიარებულია, რომ პლატონ იოსელიანის მიერ გავრცელებული ცნობა ვახტანგისეული "ვეფხისტყაოსნის" ფიზიკური ხელყოფის თაობაზე, არასანდოა, რადგან პ. იოსელიანის ოჯახში ანტონისადმი "დიდი სიძულვილი სუფევდაო".

აკად. ა. შანიძის გამოთქმა რომ გამოვიყენოთ, ვახტანგისეული "ვეფხისტყაოსნის" ფიზიკური განადგურების ანუ "ამ სამარცხვინო ამბის" სამეცნიერო ლიტერატურაში დამკვიდრება რუს მეცნიერს ე. ბოლხოვიტნოვსა და პ. იოსელიანს ეკუთვნით.

ნიჰილისტური დამოკიდებულების ერთ-ერთი მთავარ მიზეზად თავიდანვე გვევლინება პოემის არაორიგინალურობა, მისი სიუჟეტის სპარსული წარმომავლობა. XVII-XVIII საუკუნის მწერალთა შორის გავრცელებული იყო აზრი, რომ "ვეფხისტყაოსანი" უცხო, სპარსული ნაწარმოებია. ამას შემდეგი ცნობილი სტროფიც უწყობდა ხელს:

"ესე, ამბავი სპარსული ქართულად ნათარგმანები,
ვპოვე და ლექსად გარდავთქვი, საქმე ვქმენ საქოქმანები...";

"ესე ამბავი უცხონი, უცხოთა ხელმწიფეთანი,
ვპოვე და ლექსად გარდავთქვი, ამითა ვილაყფეთანი".

ამასვე იმეორებს ინტერპრეტატორიც:

"პირველთავი დასაწყისი ნათქვამია იგ სპარსულად,
ვუხმობთ ვეფხისტყაოსნობით ხორცსა შეიქმს, სულს არ სულად".

არჩილის აზრითაც, რუსთაველმა და თეიმურაზმა სრულად თქვეს "სპარსთა ნაჭორი" ამბები. ცნობილია აღორძინების ხანაში "მართლის თქმის" პრინციპი დაუპირისპირდა სპარსული წარმოშობის ამბავს, რომელსაც უწოდებენ "სიტყვა უქმს" "ზღაპრად შეთხზულს", "უსარგებლო საქმეს", "ცუდ ზრუნვას" და ა.შ. ამ თხზულებათა რიგს მიაკუთვნეს "ვეფხისტყაოსანიც".

სამღვდელოთა ერთი ნაწილის ინტერესთა შესაბამისად, ასევე კრიტიკულად არიან განწყობილნი შოთას პოემისადმი მეფე არჩილი. თეიმურაზი I, თეიმურაზ II და აშ. მართლის თქმის პრინციპიდან გამომდინარე, აღორძინების ხანაშივე სადავოდ ქცეულა შოთა რუსთველის შემოქმედებითი მეთოდიც. თეიმურაზ II თავის "გაბაასებაში" საყვედურს ეუბნება რუსთველს, რომ მას უნდა შეექო არა გამოგონილი პერსონაჟები — ნესტანი და თინათინი, არამედ ბარბარე ბუტურღინა, რომელიც "ევროპეაში" ულამაზესი ქალი იყო.

შემოქმედებით მეთოდს ეხება ზოგიერთი სხვა ბრალდებაც, რომელთაც "გაბაასებაში" უყენებს თეიმურაზი რუსთველს: "შენ გიბრძანეს და მე ჩემი ნებით ვთქვიო; ერთი ამბავი დაიწყე, ისიც სხვებმა დაამთავრესო და ა. შ.

მართებული მოსაზრებით, აღორძინების ხანაში სდევნიდნენ ვახტანგის კომენტირებულ "ვეფხისტყაოსანს". სწორედ ასეთ დამოკიდებულებას პოემისადმი გულისხმობდა, ალბათ, ვახტანგ VI, როცა წერდა: "უცოდინარობითა და სოფლის ნივთთა შემსჭვალეობითა სამეძაოდ თარგმნიდნენ მის რიტორისა და ბრძენ მეცნიერისა კეთილად ნაძუშაკევსა სამუშაკოსაო". ამ ფრაზიდან აშკარად ჩანს, რომ ამ დროისათვის გავრცელებული ყოფილა პოემის "სამეძაოდ" თარგმნა.

არაქრისტიანულად განმარტავდნენ პოემის სწორედ მორალურ-ზნეობრივ მხარეს. ამიტომ გახდა საჭირო “ვეფხისტყაოსნის” კომენტარები.

აღნიშნავენ, რომ ვახტანგ VI-ის კომენტარები მეცნიერთათვის არ არის დაწერილი. მას უფრო პოლიტიკური მიზანი ჰქონდა. მეფე-პოეტი ერთგან აღნიშნავს კიდევ: “თუ უნდა ესეც არ იყოს და თარგმანი ხომ ასე სჯობსო”; “ქვეყნის უფროსი ავის დამშლელი ხამს და ამაღ დავევერ”.

ამას ემატებოდა ისიც, რომ აღორძინების ხანაში მაჰმადიანური სამყარო განადგურებით ემუქრებოდა ჩვენს ქვეყანას. ქრისტიანობისადმი თავდადება და ქრისტიანობის დაცვა იყო ეროვნული დამოუკიდებლობისათვის ბრძოლა. უფრო მეტიც, ცნობილია, რომ ქართველ მამულიშვილთა ერთი ნაწილი კათოლიკობას ქვეყნის პოლიტიკურ მომავალს უკავშირებდა და მზად იყო ქართული ეკლესია რომის პაპის ტახტისთვის დაემორჩილებინა.

ვიქტორ ნოზაძის მართებული შენიშვნით, “ვეფხისტყაოსნის” მოწინააღმდეგე იქნებოდა ვიწრო ბერმონაზვნური წრე და მზადება “ვეფხისტყაოსნის” დაბეჭდვისათვის მათში უკმაყოფილებას გამოიწვევდა, რადგან ეს წრე საერთოდ საერო პოეზიას გმობდა, ხოლო ვახტანგმა “ვეფხისტყაოსნის” სიყვარული საღვთოდ გამოაცხადა.

გიორგი მჭედლიშვილის აზრით, “ვეფხისტყაოსნის” ხელყოფა უნდა მომხდარიყო ვახტანგის VI-ის ირანში ყოფნის დროს. იესე სასტიკად ავიწროვებდა ქართლში ვახტანგის მომხრეებს (გ. მჭედლიშვილი, 2000).

ნიჰილისტური შეფასების ნიმუშად, რა თქმა უნდა, მიჩნეულია ტიმოთე გაბაშვილის ცნობილი გამონათქვამი. მისი აზრით, რუსთაველი იყო: “მთქმელი ლექსთა ბოროტთა, რომელმან ასწავლა ქართველთა სიწმინდის წილ ბილწება და გარყვნა ქრისტიანობა. ხოლო უწინარეს ჩვენთა უმეცართა საღმთოთ დარგმნეს ბოროტი ლექსი მისი. აღწერა ქალისა ვისთვისმე: თვალი მეღნისა, პირი ბრჭლისა, დაწვი ძოწისა და ამის გამო დედანი საქართველოსანი ხატად ღმრთისა შექმნილსა სახისა წილ ფერადთა წამალთა იცხებენ და მიცვალებულთა თმათა მოიბმენ საბრხეთ სულისა”.

რუსთაველის ამაოდ დაშვრომაზე წუხს ანტონ კათალიკოსიცი:

“შოთა ბრძენ იყო, სიბრძნის მოყუარე ფრიად,

ფილოსოფოსი, მეტყუელი სპარსთა ენის.

თუ სამ სწადოდა, ღმრთისმეტყველიცა მაღალ.

უცხო-საკვირველ პიიტკოს მესტიხე

მაგრამ ამაოდ დაშვრა, საწუხ არის, ესე”.

აქედან ჩანს, რომ შოთას რომ მოენდომებინა ღვთისმეტყველი იქნებოდა, მაგრამ ეს მას არ სურდა, ამიტომ ეკლესიისათვის ასეთი აზროვნება მიუღებელი იყო. საწუხის ის კი არ არის, რომ შოთამ “ვეფხისტყაოსანი” დაწერა და ამის გამო თითქოს “ამაოდ დაშვრა”, არამედ ის, რომ ანტონმა ვერ გაიგო ამ თხზულების მნიშვნელობა და ხმა დადიოდა, მისი რამდენიმე ცალი გაანადგურა კიდევცა (გ. მჭედლიშვილი, 1989, გვ. 39).

დევნა რომ შეეხებოდა მხოლოდ ვახტანგისეულ გამოცემას, ზაქარია ჭიჭინაძეც საგანგებოდ უსვამს ხაზს: “ზოგნი სხვანაირად ჰხსნიან — ანტონ კათალიკოსმან მარტო დაბეჭდილი ვეფხისტყაოსანი დააწვევინა და არა ხელსაწაწერებიო” (გ. მჭედლიშვილი, 2000, გვ. 93).

"ვეფხისტყაოსნის" კომენტარებიანი ცალკების ფიზიკური განადგურების მიზეზებს პროფ. კ. კეკელიძე ასე ხსნის - ნაბეჭდი ციტატების განადგურება მოხდა ეკონომიკურ ნიადაგზე იმ პირთა მიერ, რომელნიც წიგნების, კერძოდ, "ვეფხისტყაოსნის" გადაწერით ცხოვრების სახსარს პოულობდნენ. დაბეჭდილმა წიგნმა მათ ლუკმაპური გამოაცალაო.

"ვეფხისტყაოსნის" ხელნაწერები ძირითადად მე-17 საუკუნიდან მოგვეპოვება. ისინი ჩვენამდე შერყვნილი საბითაა მიღწეული. ამ საქმეში განსაკუთრებით აქტიურობენ ინტერპოლატორები. მათ ზოგჯერ არც ესმოდათ ესა თუ ის სიტყვა. უფრო მეტიც - ხშირად ტექსტი გარკვეული იდეოლოგიური მოსაზრებებით მუშავდებოდა.

აღორძინების ხანაში საღვთო თემებზე დაწერილი თხზულებები არ იყო ხალხში პოპულარული. თემიურაზ პირველი — "არვის უნდა სახარება, არცა წიგნი მოციქულთა"; "წახდა ბევრი საღვთო წიგნი უყდობით და უბუდობით". ამ დროს რუსთაველს არჩილი "გაბაასებაში" ათქმევინებს: "საქართველო სავესე არის, ჩემი წიგნი ყველგან გაჰქუხს". შეიძლება ითქვას, რომ რუსთაველის გარშემო ბრძოლა მიმდინარეობდა არა იმდენად რელიგიურ ნიადაგზე, რამდენადაც მორალურ-ზნეობრივი გავლენის კუთხით. კ. ცინცაძის აზრით "ვეფხისტყაოსანში" "არავითარი მწვალებლური იდეა არ არის გადმოცემული", ამიტომაც უფრო საფიქრებელია, რომ XVIII საუკუნეში „ვეფხისტყაოსნის“ მხოლოდ ზნეობრივ მხარეს იწუნებდნენ, რადგან ნაწარმოები სარწმუნოების საკითხებზე დავისა და კრიტიკის მიზეზს არ იძლეოდა(მ. ჭაბაშვილი, 2002).

ცნობილი რუსთველოლოგის პროფ. ე. ხინთიბიძის ანგარიშგასაწვევი შეხედულებით, ქრისტიანული ეთიკის თვალსაზრისით "ვეფხისტყაოსნის" ზნეობა სამაგალითო არ არის. აქ გმირების მოქმედების მოტივაცია, მათი მიზანი და მისწრაფებანი ხორციელი მისწრაფებებია, რომელთაც პავლე მოციქული ცოდვას უწოდებს. "ვეფხისტყაოსანში" აღწერილი მკვლევლობები ეს არის შეგნებული ცოდვა, როცა ადამიანი განსჯით მიდის ცოდვის ჩადენამდე, ესაა საქმითი ცოდვა, მიმართული მოყვასის წინააღმდეგ. "ვეფხისტყაოსნის" გმირები არ ინანიებენ ცოდვებს, მათ არ ახასიათებთ მონანიების გრძობა, ურომლისოდაც ჭეშმარიტი რელიგიური განცდა წარმოუდგენელია. აქედან გამომდინარე, შოთა რუსთაველი არ ეთანხმება რა ქრისტიანული ეთიკის ნორმებს, გვთავაზობს ახალ ეთიკას, ახლებურ ზნეობრივ სისტემაზე აგებს თავის ნაწარმოებებს (გაზ. "24 საათი", 2003). ამის კვალობაზე მკვლევარი გ. მჭედლიშვილი "ვეფხისტყაოსანში" ხელახლად ერთგვარ რელიგიურ ინდიფერენტისმს, სხვადასხვა რელიგიების შემწყნარებლობას (გ. მჭედლიშვილი, 1989).

ყველა სასულიერო პირი როდი ებრძოდა "ვეფხისტყაოსანს". მაგ., მიტროპოლიტი იოსებ სააკაძე, პოეტი იესე ტლაშაძე, იონა ხელაშვილი და სხვები რუსთაველს უწოდებდნენ რიტორს, კარგ გამომთქმელს, ენატკბილს, რომელსაც მრავალი ლექსი "მოჰპარეს".

როდესაც "ვეფხისტყაოსნის" ტექსტში ყურადღებას ვამახვილებთ ისეთ ეპიზოდებზე, რომლებიც დღევანდელი გადასახედიდან ეთიკური თვალსაზრისით შეიძლება ჩვენთვის მიუღებელი იყოს, უნდა გავიხსენოთ ლიტერატურათმცოდნეობაში ისტორიზმის გათვალისწინების პრინციპი. "ვეფხისტყაოსნის" პერსონაჟები მოქმედებენ ანტიკური გმირებისაჟივის დამახასიათებელი დევიზით: "მიზანი ამართლებს საშუალებას", რომლის

გამოძახილად შეიძლება მივიჩნიოთ ბიბლიიდან მომდინარე ალუზიით გამსჭვალული სტრიქონი: “ქმნა მართლისა სამართალისა, ხესა შეიქმს ხმელსა ნედლად”.

“ვეფხისტყაოსნის” გარშემო აზრთა სხვადასხვაობა, ნიჰილისტური შეფასებანი არც ჩვენი თანამედროვეობისათვის არის უცხო. ნიშნდობლივია, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდგომ, ღირებულებათა გადაფასების ხანაში, ამ პოლემიკამ თავისი თავი შეგვახსენა. საბჭოთა იდეოლოგიის არტახებიდან თავდაღწეულმა ეროვნულმა ცნობიერებამ ისევ “ვეფხისტყაოსანს” მიაკიოთხა. შინაარსობრივად და საკითხების დაყენების კუთხით, რა თქმა უნდა, განსხვავებაა წარსულ ეპოქებთან შედარებით, მაგრამ მაინც მარადიულ ღირებულებებთან მიახლების, ეროვნული იდეოლოგიის ორიენტირების გარკვევის გზაზე, როგორც ნიმუშთან, ისევ “ვეფხისტყაოსნის” სამყაროსთან შეხება გვიხდება. ამ ფონზე ჩვენს თანამედროვეთა მიერ გამოთქმული ზოგიერთი ნიჰილისტური შეხედულებების შეფასება საჭიროც და აუცილებელიც არის, რამეთუ “ვეფხისტყაოსანში” დევს ის ჰეროიკული სული, ის იდეურ-ესთეტიკური მუხტი, რომელიც ქართული სახელმწიფოებრიობის დამკვიდრებისათვის, ეროვნული იდეოლოგიის ჩამოყალიბებისათვის განმსაზღვრელი მნიშვნელობა გააჩნია.

უპირველეს ყოვლისა, საყვედური ისმის “ვეფხისტყაოსნის”, როგორც აღიარებული შედეგის, ხელშეუხებლობის გამო.

“ჩვენ, ქართველებს რუსთაველი გაფეტიშებული გვყავს. ჩვენთვის ის “სიწმინდეა“, კერპი, და ჩვენც მას ისე ვექცევით, როგორც ნამდვილი კერპთაყვანისმცემლები თავიანთ კერპებს, ისტერიკა გვემართება, თუ ვინმე მას შეეხო. “ვეფხისტყაოსანი” ჩვენთვის მკვდარია, ის თაროზე უნდა იდოს, ის სკოლაში უნდა დაიხეპირო და დაივიწყო. სინამდვილეში კი ის ცოცხალია და სუნთქავს, ეს ჩვენ ვართ მკვდრები. ჩვენ რომ ცოცხლები ვიყოთ, ფილმებსაც გადავიღებდით ვეფხისტყაოსანზე, მულტფილმებსაც და კომიქსებსაც გავაკეთებდით... და დღემდე მსოფლიოშიც ათასჯერ გავიტანდით” (www.lit.ge).

ერთი ახალგაზრდა ნიჭიერი პოეტის, მინი პოემის “ანტიტყაოსნის” ავტორის მოსაზრებითაც “ამბობენ, რომ თურმე რუსთველი ყოფილა ხელშეუხებელი. აი, ეს კი უმეცრების კულმინაციაა! რუსთველი არის კულტურის ნაწილი, ხოლო ნებისმიერი კულტურული კომპონენტი, თუ ის არ გახდა ადამიანებისათვის ხელშესახები, ჩანასახშივე მკვდარია. შესაბამისად, ის ადამიანები, რომლებიც რუსთველის “ხელშეუხებლობის თეორიას” ქადაგებენ, ამ გენიოსის კულტურული სივრციდან გარიყვას უწყობენ ხელს” (ი. მეგრელიძე, 1975).

ჩვენი მხრით დავსძენდით, რომ თუ ე. წ. “ხელშეხება” და “ტაბუს” მოხსნა, იმას გულისხმობს, რომ შუა საუკუნეების ლიტერატურის მხატვრული პრინციპის გაუთვალისწინებლად, ვაქილიკოთ პოემის გმირების ზოგიერთი მოქმედება, ცალკეული ეპიზოდები, ან ინტერპოლატორების მსგავსად, ჩვენივე ფანტაზიის ნაყოფით ნაწუჩა ციციშვილივით “წმინდა რამ ავამღვრიოთ”, რა თქმა უნდა, ეს შეცდომა იქნება.

ლიტერატურა ასახავს იდეალს, თუ როგორი უნდა იყოს ადამიანებს შორის მაღალხეობრივ კატეგორიებზე დამყარებული ურთიერთობანი. ისტორია ასახავს იმას, რაც მოხდა, ხოლო ლიტერატურა, რაც უნდა მომხდარიყო (არისტოტელე). ველად გაჭრილი ტარიელისა და ასმათის ცხოვრება და ურთიერთობა გამოქვაბულში ეს არის ქალისა და მამაკაცის იდეალური მეგობრობის გამოხატულება. ის, რაც “ანტიტყაოსანში” არის აღწერილი არის ამ იდეის დაკნინება, გამარტივება. ქალისა და მამაკაცის სექსუალური

ურთიერთობის წარმოდგენა, რა თქმა უნდა, შესაძლებელია და ეს აღწერა კიდევ ნიჰიერმა პოეტმა, მაგრამ ეს ხომ არ არის ლიტერატურის მიზანი, რომ მკითხველის ფანტაზია მიმართოს იმედგაცრუებისაკენ, იმ გზისკენ, რომელსაც ყველა უტილიტალურად მოაზროვნე, ჩვეულებრივი ადამიანი იოლად გაივლის. სწორედ, ქალისა და მამაკაცის ეს წმინდა მეგობრული ურთიერთობაა ძნელად მისაღწევი, თავის თავში ვნებების დათრგუნვის ძნელი გზით, თორემ, რაც ამ მინი პოემაშია აღწერილი (droni.ge), ეს ხომ იდეალის დამკვიდრებისათვის, მკითხველის სულსა და გონებაზე გამაკათარზისებელი ზემოქმედებისათვის არაფრის მომცემია. სწორედ, ასეთი დამდაბლება ამადლებული გრძნობებისა, ამ შემთხვევაში ტარიელისა და ასმათის გამოქვაბულში თანაცხოვრების ინსტიქტურ ვნებებამდე დაყვანა, მიუღებელია რუსთველოლოგებისათვის და არა მარტო მათთვის.

კრიტიკულადაა განწყობილი "ვეფხისტყაოსანისადმი" ცნობილი ხელოვანი და თანამედროვეობის დიდი რეჟისორი რ. სტურუა. ერთ-ერთ ინტერვიუში იგი ამბობს: "მეჩვენება, რომ ესაა ირონიული ნაწარმოები ქართულ ზნე-ჩვეულებებზე, რადგანაც ავტორი პირდაპირ ვერ წერს ქართველების სიმდაბლეზე, რომანტიზმით უკეთებს კონტრასტს ჩვენს ცხოვრებას... მოვიგონე პერსონაჟი, კაცი, რომელიც ვერ იტანს ამ წიგნს, მაგრამ ნაწარმოებს დგამს იმისათვის, რომ აუხსნას ქართველებს ეს იდიოტიზმი... არ შეიძლება, დაიჯერო, რომ ეს არის შენი ენციკლოპედია, რომელიც გამოხატავს ქართულ სულს... არანაირ ქართულ სულს არ გამოხატავს, რადგან ლაპარაკია მხოლოდ იდეალებზე, რომანტიზმზე და არც ერთი სიტყვა არაა სიმართლისა" (<http://twitter.com/p.shamugia>).

ასევე ცნობილი მწერალი ნ. გელაშვილი, თანაუგრძობს ერთ დასავლეთელ ლიტერატურათმცოდნეს, რომელსაც მიაჩნია, რომ "როდემდე უნდა ვიყოთ ასეთი პოემით აღფრთოვანებული, სადაც მთავარი გმირი სტუმარ პრინცს მიპარვით კლავს".

არ შეიძლება არ დავეთანხმოთ იმ მოსაზრებას, რომ საზოგადოების ყველა წარმომადგენელს, სხვადასხვა დარგში მოღვაწე ხელოვანს თუ მწერალს აქვს უფლება, თავისი აზრი გააჩნდეს მსოფლიო ლიტერატურის შედეგების, ან რომელიმე რიგითი ნაწარმოების შესახებ. ამ შემთხვევაში "ვეფხისტყაოსანი" გამონაკლისი არაა, მაგრამ აქ ერთი მნიშვნელოვანი გარემოებაა გასათვალისწინებელი. შოთა რუსთაველის პოემაზე ნიჰილისტურმა შეფასებებმა დროს ვერ გაუძღეს. ასეთნაირი დამოკიდებულება მხოლოდ ლიტერატურის ისტორიისათვის არის საინტერესო. არ უნდა გავიმეოროთ ის შეცდომები, რაც ჩვენს მოღვაწეებს მოუვიდათ "ვეფხისტყაოსანთან" მიმართებაში. ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ქვეყნისა და დროის დიდი პოეტი და მწერალი თავის გამორჩეულ ნაწარმოებში ყოველთვის წამოჭრის ისეთ მორალურ-ზნეობრივ საკითხებს, რომლებსაც არა მარტო ადრე და ჩვენს დროში, არამედ მომავალ საუკუნეებშიც სხვადასხვა ინტერპრეტაციას მისცემენ და შეაფასებენ.

დამოწმებული ლიტერატურა

- მ. გუგუშვილი, 1966 - მ. გუგუშვილი, პოლემიკა რუსთაველის გარშემო, 1966.
- მ. გუგუშვილი, 2000 - მ. გუგუშვილი, სასულიერო საზოგადოების დამოკიდებულება ვეფხისტყაოსნისადმი, რუსთველოლოგია, 2000, 1.
- გ. მჭედლიშვილი, 2000 - გ. მჭედლიშვილი, შუა საუკუნეების ქართული პოლიტიკური აზრი და "ვეფხისტყაოსანი", თბ., 2000 წ.

გ. მჭედლიშვილი, 1989 - გ. მჭედლიშვილი, კვლავ ვეფხისტყაოსნის დევნის შესახებ, ე. „კრიტიკა“, 1989 წ., № 5.

ა. შანიძე, 1986 - ა. შანიძე, თბზულებანი, ტ. 5. თბ. 1986 წ.

მ. ჭაბაშვილი, 2002 - მ. ჭაბაშვილი, ამბროსი ნეკრესელის შეხედულება „ვეფხისტყაოსანზე“ რუსთველოლოგია, 2002. ¹²

ე. ხინთიბიძე, 1975 - ე. ხინთიბიძე, მსოფლმხედველობითი პრობლემები ვეფხისტყაოსანში, თბ., 1975 წ.

გაზეთი „24 საათი“, 2003 წლის 15 თებერვალი.

ი. მეგრელაძე, 1975 - რჩეული რუსთველოლოგიური ლიტერატურა, ი. მეგრელიძის რედაქციით. თბ., 1975 წ.

[http/ twitter.com /p. Shamugia](http://twitter.com/p.Shamugia)

droni.ge

[http/demo.ge](http://demo.ge)

www.lit.ge

OMAR GVETADZE

FROM THE HISTORY OF THE NIHILISTIC ASSESSMENT OF : “THE MAN IN THE PANTHER’S SKIN”

The universal ideals, religious and philosophical viewpoints, and social and political principles developed in the epic poem immediately contradicted to the dogmatic thoughts firmly rooted in the medieval society, and to the orthodox thinking. In our specialist literature the study of the fight against Rustaveli’s ideas began quite long ago, although not without some evident inconsistency in Rustvelology.

One of the chief reasons for the nihilistic attitudes mentioned is the Persian origin of the plot. The criticism around Rustavli went not basically on the religious grounds but mostly on moral influences. That is why it is reasonable to think that in the 18th century they disapproved only the ethical standpoints of the epic poem as ‘the Man in the Panther’s Skin’ did not give a reason for arguing on the faith issues.

Nihilistic loom is not forgotten even in the modern times. It is noteworthy that after regaining the independence of the Georgian state the polemics on the issue reminded itself. Above all, the complaints refer to the immunity of the poem as a proclaimed masterpiece.

In my opinion the demand for the so-called “imperviousness” and “taboo” removal is stirred up for the wish to criticize of the protagonists’ actions or certain episodes of the poem without considering the artistic principles of the medieval literature, or like interpolators do, prescribe their own fantasy to the poem and contaminate and ‘corrupt the sacred’ as Nánucha Tsistishvili termed it, that would be a mistaken approach.